

HISTORIEN OM EN HISTORIEGRUPPE

Af Bjarne Trier Andersen
med bidrag fra resten af Historiegruppen
i Dansk Socialrådgiverforening

Dansk Socialrådgiverforening har deres helt egen historiegruppe, der indsamler arkivmateriale om foreningen og dens mange fagligt aktive gennem tiden. Her fortæller gruppen om deres erfaringer med at bevare og formidle historier fra socialrådgivere i kamp for deres faglighed og deres arbejdsvilkår.

ESSAY

Skal vi skrive et essay, og hvad er et essay? Det spørgsmål stillede vi os selv i Historiegruppen i Dansk Socialrådgiverforening (DS), da Nina Trige Andersen fra redaktionen af *Arbejderhistorie* foreslog os at bidrage her i tidsskriftet. Det virkede lige så skræmmende som at påstå, at vi skriver historie. Vi skriver i hvert fald ikke historien. Men vi håber, at vi bidrager med historier om Dansk Socialrådgiverforening og en række markante medlemmer og dermed samler brikker til et større motiv, der kan øge kendskabet til og forståelsen af fagforeningens opståen i 1938 og efterfølgende virke.

Via nogle nedslag i vores arbejdsproces er det vores håb i dette essay at kunne inspirere andre og give et indblik i de udfordringer, man kan løbe ind i, når man som amatør beskæftiger sig med historieskrivning. Erfaringer kan dog ikke overføres 1:1. Historiegrupper må finde deres egen vej og organisere sig, som netop de finder mest relevant og givende. Faktorer som tid til rådighed, kompetencer, kemi, økonomi osv. spiller en stor rolle. Og hvis arbejdet foregår på frivillig basis, er det

Historiegruppen i Dansk Socialrådgiverforening (DS) består aktuelt af

John Guldager, pensioneret socialrådgiver, tidl. kredsformand for København-Frederiksberg og ansat som faglig konsulent i DS.

Elsebeth Mortensen, pensioneret socialrådgiver, tidl. bl.a. Dansk Flygtningehjælp og lektor på socialrådgiveruddannelsen. Forfatter til *Indignation og vision – fokus på socialrådgiveruddannelsen og praksis 1937-76*.

Søren Jul Andersen, pensioneret socialrådgiver, bl.a. tidl. næstformand, regionsformand og socialrådgiver i Aarhus kommune.

Bjarne Trier Andersen, pensioneret socialrådgiver, tidl. kredssekretær for kreds Aarhus og faglig konsulent i DS.

Annemette El-Azem, pensioneret socialrådgiver, tidl. kredssekretær for kreds Vestsjælland, faglig sekretær i SL (Socialpædagogerne), faglig sekretær i DS og regionsformand i DS Region Øst.

Nicolai Paulsen, socialrådgiver, aktuelt faglig konsulent i DS, tidligere ansat på Den Sociale Højskole i Odense, har siddet i Hovedbestyrelse, Internationalt Udvalg og Uddannelsesudvalget.

vigtigste, at det skal være lystbetonet og givende at arbejde med historien.

Der var engang, hvor Historiegruppen ikke fandtes...

I begyndelsen af 1980'erne faldt John Guldager – der dengang var organisatorisk sagsbehandler i Dansk Socialrådgiverforenings (DS) sekretariat – over en gammel, sort protokol. Den viste sig at indeholde håndskrevne sider fra foreningens stiftende generalforsamling i 1938. Kort efter købte DS et brandskab, hvor protokollen og andre gamle dokumenter kunne opbevares forsvarligt. Dermed blev John Guldager og brandskabet nærmest forløberen for Historiegruppen. I hvert fald begyndte John Guldager og daværende kredssekretær, (nu afdøde) Preben Balle, herefter at sikre, at gamle dokumenter blev gemt. Noget røg i brandskabet – for eksempel dokumenter fra konflikten i 1981, overenskomster, grænseaftaler med videre. Andet bevaringsværdigt kom på loftet i papkasser. Årene gik, og rygtet om en ombygning af hovedkon-

toret med en grundig oprydning på kontorerne og en affaldscontainer i gården til følge, nåede John Guldager og Preben Balle. De slog alarm, men da var nogle af papkasserne allerede væk. Men en del blev reddet og sekretariatet blev formanet om, at disse kasser var af historisk værdi og ikke måtte ryge ud.

Det var oplevelsen med containeren i gården, der fik de to socialrådgivere til at agere historiegruppe omkring 2004. Det er dog lidt uklart, hvornår betegnelsen *Historiegruppe* blev indført. I starten var det bare *John og Preben*. De allierede sig med Jan Sylvest, der var ansat som sekretær i sekretariatet og derfor var tæt på åstedet. Den vigtigste opgave var at sikre, at bevaringsværdige dokumenter ikke blev kørt til *småt brandbart* i kampens hede. Fx når der skulle "ryddes op" på loft og i arkiv. Eller når lokalkontorer rundt om i landet – i forbindelse med omstrukturering – blev nedlagt eller flyttede rundt.

På loftet, hvor der er varmt om sommeren og koldt om vinteren, blev der reserveret nogle hylder, og kasser mærket "Historiegruppen – må ikke smides ud" fandt deres plads.

John, Preben og Jan havde travlt med andre ting, så i de næste år var Historiegruppen – bortset fra årvågenhed i forhold kassation af materialer – mere en konstruktion af navn end af gavn, men med mange gode intentioner og ideer for fremtiden. Når der blev tid!

I 2009 – efter at Preben Balle i 2008 pludseligt og alt for tidligt døde – gik John Guldager i gang med at puste nyt liv i arbejdet med historien. Gruppen blev i de kommende år udvidet med en række medlemmer, der har det til fælles, at vi selv har en lang historie i eller med DS.

Elsebeth Mortensen beskriver sin indtræden i Historiegruppen således:

"I 2010 fik jeg kontakt med DS' Historiegruppe. Jeg havde netop skrevet bogen *Indignation og Vision – fokus på socialrådgiveruddannelsen og praksis 1937-76*. Jeg kontaktede redaktionen på Socialrådgiveren for en anmeldelse af bogen, og de foreslog ved den lejlighed, at jeg tog kontakt til Historiegruppen. Historiegruppen hed ikke Historiegruppen dengang, men bestod af nogle personer, der ville registrere og skabe orden i de gamle materialer, især papirer, som lå i mange kasser på loftet i Toldbodgade. I min bog havde jeg omtalt, men ikke uddybet historien om uddannelsens og fagforeningens

start og udvikling. Og jeg havde registreret, at når jeg orienterede mig i det sociale arbejde ude i verden var det meget mere mangfoldigt end i det lovbundne og bureaukratiserede sociale arbejde i Danmark. Når jeg derimod kikkede tilbage i den tidlige danske socialrådgiverhistorie, blev der eksperimenteret med mange former for socialt arbejde. Det ville jeg gerne undersøge nærmere.”

Og hvad skal vi så kaste os over?

Alene det at kalde sig “Historiegruppe” kan give lidt nervøse træknin-
ger. Vi er jo amatører. Skaber vi større forventninger, end vi kan indfri?
Vi vil jo kun kunne bidrage med hjørner af historien – og vil DS nu
læne sig tilbage og konkludere, at nu er der styr på historien? Eller vil
vi kunne inspirere til, at der tværtimod kommer mere fokus på hi-
storien? Og hvilke regler og kodeks er der egentlig for at skrive historie?
Mange spørgsmål trænger sig på, men set i bakspejlet har vores ledetråd
nok været, at vi skal gøre os umage, vi gør det så godt, vi kan, og vi på-
står ikke, at det, vi skriver, er den endegyldige sandhed.

I Historiegruppen blev vi hurtige enige om, at det var en påtræn-
gende og taknemmelig opgave at kaste sig over “kongerækken”. Eller
snarere “dronningerækken”.¹ Hvem var den første formand i forenin-
gen, der blev stiftet i 1938, og hvem fulgte efter? En sådan oversigt
fandtes ikke og vi stødte på mange medlemmer, som var af den opfat-
telse, at Manon Lüttichau var Dansk Socialrådgiverforenings første for-
mand. Det var hun ikke. Hun var derimod – sammen med bl.a. Vera
Skals – initiativtager til socialrådgiveruddannelsen, som åbnede dørene
for det første hold på 16 kvindelige elever d. 5. februar 1937. Uddan-
nelsen kostede 35 kr. pr. måned. Til sammenligning lå månedslønnen
for kommunale kontorfolk ved Københavns Magistrats (dengang helt
nye) socialkontor på mellem 200-280 kr. Vel at mærke for dem, der
var fastansatte – mange var løstansatte på ned til 84 øre i timen.²

Socialrådgiveruddannelsen foregik de første år i venteværelset eller
garderoben på Kommunehospitalets psykiatriske afdeling.

I velkomsttalen fra uddannelsens første leder, den dengang 37-årige
Manon Lüttichau, lød det bl.a.:

“Gaar De ikke ind i socialt Arbejde, fordi De simpelthen føler, at De
ikke kan lade være, men at De med Liv og Lyst vil gaa i Gang med

Det meste af Historiegruppen samlet til møde hos Elsebeth i Suserup. Fra venstre: John Guldager, Flemming Nielsen, Elsebeth Mortensen, Nicolai Paulsen, Søren Jul Andersen og Bjarne Trier Andersen. Privatfoto.

Elsebeth Mortensen i sving på loftet med at sortere arkivalier til Arbejdersmuseet. Privatfoto.

de vanskelige Opgaver, der vil ligge paa den tornefulde Vej, saa vilde jeg, hvis jeg var Dem, hurtigt trække mig tilbage.”

Manon Lüttichau, der kom fra en velhavende familie på godset Tjele ved Viborg, havde trænet og arbejdet på det sociale område i udlandet og blev ansat som det, der i USA blev kaldt social worker, på Københavns Kommunehospital, hvor hun var med til at udvikle det sociale hospitalsarbejde. Det skete i tæt samarbejde med bl.a. overlæge G.E. Schrøder og Carl Clemmensen, og – sammen med bl.a. Mødrehjælpen – blev de enige om, at der var brug for en uddannelse af “socialhjælperne”.

I 1937 var forretningsfører i Mødrehjælpen den dengang 33-årige cand.jur. Vera Skals. Hun var gift med cand.jur. Aksel Skals, der var ansat som sekretær i Socialministeriet. Sammen med Manon Lüttichau og andre ildsjæle fik ægteparret Skals efter flere tilløb etableret uddannelsen, hvor de også selv underviste.

Det var Manon Lüttichau og Vera Skals, der tog initiativ til, at det første hold uddannede socialrådgivere sammen med det nye hold 2 holdt et møde 1. april 1938, hvor et foreningsforberedende udvalg blev nedsat. Godt en måned senere – 12. maj – blev der afholdt et nyt møde, hvor *Foreningen for socialhjælpere, uddannede ved Den Sociale Skole, København* blev stiftet og der blev valgt en formand. Af den håndskrevne protokol fra det stiftende møde fremgår det, at 25-årige Kirsten Skovgaard-Petersen blev valgt til formand. Formentlig i høj grad promoveret af Lüttichau og Skals. Det forekommer i hvert fald sandsynligt, at de to på forhånd havde sikret sig, at der var en kandidat til formandsposten.

Det er overraskende for mange – og var det for os selv – i hvor høj grad fagbevægelsen, og altså også DS, er startet som en ungdomsbevægelse. Men for så vidt er det jo logisk, eftersom det var de nyuddannede, der tog initiativet. DS’ første mange formænd var i alderen 25-35. Først i “nyere tid” finder man de ældste formænd, som har været i 40’erne og 50’erne, da de blev valgt.

Kongerækken

Da vi havde fået styr på, hvordan og hvem der havde stiftet Dansk Socialrådgiverforening, var det bare at arbejde videre med kongerækken.

*17. marts 2025
var en milepæl:
Forkvinde Signe
Færch underskri-
ver aftalen med
Arbejdermuseet.
Privatfoto.*

*Under opsyn af
Bjarne Trier An-
dersen (i midten)
overrækker for-
kvinde Signe
Færch den første
af i alt 56 flytte-
kasser til arkivar
Jesper Jørgensen,
Arbejdermuseet.
Privatfoto.*

Fagbladet *Socialrådgiveren*, som er udkommet i mange formater siden stiftelsen af DS, har været en rigtig god kilde til de oplysninger. En forholdsvis let opgave – blot at se i kolofonen – og vi kunne hurtigt offentliggøre kongerækken på Historiegruppens site på DS' hjemmeside.³

Vi kan opfordre andre nystartede amatørhistorikere til at kaste sig over det lette først. Det giver god energi at få noget fra hånden og nogle succeser i hus. Et andet bærende princip for os blev efterhånden også, at det skal være lystbetonet at arbejde i Historiegruppen. Der er mange emner og historier, vi kan blive enige om er vigtige, og som vi burde beskæftige os med. Men hvis ingen i gruppen aktuelt brænder for det, går det ikke. Vi arbejder frivilligt, har mange andre jern i ilden og får ikke flere kræfter med alderen. Så det skal være lysten, der driver værket. Til gengæld kan vi mellem fællesmøderne dele os op i små grupper, eller arbejde individuelt, ud fra vores interesser.

Det næste spørgsmål, der rejste sig, da vi havde fået styr på "kongerækken" (alt 22, heraf 15 kvinder), var: Hvad ved vi egentlig om dem? Formændene siden 1970'erne havde vi selv været samtidig med og havde et vist kendskab til. Men de forudgående vidste vi ikke meget om, og vi blev hurtigt enige om, at det ville være nærliggende, at der blev knyttet en beskrivelse til hver enkelt person. De ældste var for længst døde, men der var heldigvis også mange nulevende. Prioriteringen blev, at vi ville forsøge at få fat i de ældste nulevende og høre om de vil tale med os. Selve formen tænkte vi ikke så meget på i starten, vi masede bare på for at få et overblik over, hvem vi skulle i kontakt med.

Den første blev Erik Andersen, der var den første mandlige formand i DS (1956-1959), hvor foreningen havde 350 medlemmer.⁴ Da vi kontaktede Erik Andersen i 2011, var han 83 år og næsten blind, men skarp og ved godt mod. To af os interviewede ham i hans hjem i København. Vi havde på forhånd en slags interviewguide. Vi brugte ikke båndoptager, men noterede ned under vejs. Hjemme skrev vi fortællingen og da vi internt var enige, fik han den læst højt til endelig godkendelse. Samme metode blev brugt på næste levende billede, Jonna Vendelbo, der på det tidspunkt var 90, og som havde været næstformand 1955-1956, men aktiv i en længere periode. Formanden fra samme periode var ikke længere i live.

Levende og døde

Samtidig med jagten på nye aftaler med nulevende tidligere formænd måtte vi erkende, at mange af de formænd, som ikke længere var iblandt os, havde været pionerer. Deres tid og historie burde også fortælles. Det var derfor en milepæl, da Elsebeth Mortensen påtog sig at skrive, hvad der blev til hæftet *Fem gæve kvinder* om de første fem forkvinder i DS fra 1938 til 1956: Kirsten Skovgaard-Petersen, Inger Østergaard, Else Bloch, Paula Razga Madsen og Margrethe Appel.

To af kvinderne havde børn, som blev opsøgt, men tre havde ikke. Ved hjælp fra gamle kolleger i Mødrehjælpen, folk de havde været aktive sammen med i Socialpolitisk Forening og fjerne slægtninge, fik Elsebeth fortalt og tegnet billeder af de fem gæve kvinder. Researchen foregik ikke bare bag en computer, men indebar fx, at Elsebeth søgte og opsøgte både mennesker at tale med, og gravsten og gravsteder.

At skrive portrætter efter kilder er helt anderledes end at skrive efter et interview med den pågældende. Hvor vores interviews i højere grad fremstår subjektive, og på mange måder bliver interviewpersonens uimodsagte historie, hviler portrættet af den afdøde person på langt mere research, flere kilder og interviews med familie eller andre, som har kendt vedkommende.

Elsebeth Mortensen husker følgende fra sit arbejde med først interviewet med Erik Andersen og senere hæftet om *Fem gæve kvinder*:

“Efter interview med Erik Andersen talte jeg med ham om de fem kvindelige formænd, der var før ham. Om dem sagde han: ‘De ville noget,’ og jeg blev endnu mere interesseret i deres historie. Da jeg i 2015 igen opsøgte ham for at forære ham hæftet om *Fem gæve kvinder*, var han død. Man skal kende sin besøgstid!”

Efter beskrivelsen af de fem første formænd skrev Elsebeth Mortensen historien om formændene Eva Gredal (1959-67) og Nis Ley (1967-71). Eva Gredal blev den første (delvist) lønnede formand. Hun var politisk aktiv i Socialdemokratiet og blev efterfølgende socialminister.

Historierne om rækken af formænd er ikke fuldendt. Ud over de ovennævnte har vi interviewet tre nulevende formænd, og skrevet *Et signalement af tiden 1980-1985 i Dansk Socialrådgiverforening*, hvor Carsten Andersen (død 2002) var formand. Det var en periode, hvor strejken og lockouten i 1981 satte sine spor. Socialrådgiverne havde

nemlig den tvivlsomme fornøjelse at blive den første gruppe på det offentlige arbejdsmarked, som blev lockoutet. Carsten Andersen havde i sin tid – via en plads i redaktionsgruppen – bidraget til at skrive om denne oplevelse i bogen *154 dage i strejke og lockout. Socialrådgiverkonflikten*, som blev udgivet af Dansk Socialrådgiverforening i 1982.

Historiegruppen mangler stadig at skrive om fem af de seneste formænd. Blandt disse er en død og en er ramt af sygdom. Senest har vi lagt sidste hånd på et portræt af tidligere formand Bettina Post (næstformand 2003 og formand 2008-2012).

Armslængde som problem, princip eller vilkår

Det ovennævnte hæfte *Signalement af tiden 1980-1985* er skrevet af Søren Jul Andersen fra Historiegruppen, og er særligt på den måde, at han – ligesom det var tilfældet for Carsten Andersen og bogen fra 1982 – i den beskrevne periode selv var central aktør i de begivenheder, der omtales, idet han var næstformand i perioden. Det gav naturligt anledning til diskussioner i Historiegruppen om fortællestil, objektivitet, armslængdeprincip osv. Men hæftet bærer alligevel præg af en vis selv-ransagelse, når begivenhederne ses på afstand, som det bl.a. fremgår af dette uddrag, hvor baggrunden for konflikten i 1981 beskrives:

“Hvis vi endnu en gang ser i bakspejlet, så var dette indledende forløb udtryk for stor frustration over manglende lønudvikling, presset arbejdssituation og et dårligt arbejdsmiljø. Vi var lønarbejdere og blev ikke behandlet ordentligt. Forløbet var også udtryk for en manglende analyse af situationen. Fællesskabet – KTU – repræsenterede omkring 450.000 offentligt ansatte, som havde sagt ja til en aftale, det ville vi, omkring 5.000 socialrådgivere, ikke acceptere. Det er klart, set i bakspejlet, at det ikke ville blive let at få andre fagforeninger til at støtte vores konflikt. Til gengæld var der støtte fra medlemmerne. Ved urafstemningen om KTU-forliget stemte 64 % nej til forliget.”

Historiegruppen har løbende drøftet dilemmaer i forhold til personligt at være for tæt på det stof, vi beskæftiger os med. Nogle af os har fx haft tætte arbejdsrelationer med tidligere formænd (Susanne Voldby, Bjørn Christensen og Anna Marie Møller), og vi har haft flere diskus-

Reklameskilt for et af Historiegruppens produkter på fagfestivalen Socialrådgiverdage. Privatfoto.

Historiegruppens opfordring til Socialrådgiverforeningens medlemmer om at skrive mere historie. Privatfoto.

sioner om, hvorvidt det er en fordel eller ulempe, eller ligefrem gør os inhabile. Vi er ikke nået til nogen endelig konklusion, ud over, at den, der påtager sig opgaven med at skrive, skal være komfortabel med det og have lyst til det. Resten af Historiegruppen skal selvfølgelig også være trygge ved det og kan agere kritiske sparringspartnere i processen.

Elsebeth Mortensen giver følgende eksempel på, at det kan være svært at have været for involveret i det man skriver om:

“Til min egen forbløffelse har jeg måtte opgive to historiske projekter, og hver gang ikke kunnet forstå hvorfor? Det ene handlede om socionomiuddannelsen på RUC, som eksisterede fra 1974-85, hvor jeg underviste i begyndelsen af 80’erne og det andet om udviklingsarbejde i socialforvaltningen i en kommune i slutningen af 80’erne. Jeg forestillede mig, at jeg kunne sætte mig ned og skrive derudaf, for jeg var der jo selv. Begge var projekter, som jeg havde været meget engageret i – og det viste sig netop at være problemet! Jeg skrev om min begejstring for socionomiuddannelsen, bl.a. om det spændende samarbejde mellem lærere og studerende, som jeg selv havde oplevet det. Vi var en aldersmæssig blandet flok med mange unge lærere og en del ældre studerende, som gav mulighed for mange interessante udvekslinger på kryds og tværs. Det gik derudaf, lige indtil jeg i de skriftlige kilder fra starten af uddannelsen fandt oplysninger, som kastede et kritisk lys ind over socionomiuddannelsen. Og lige indtil jeg i en samtale med en tidligere kollega blev konfronteret med hans selvkritiske og overbærende humoristiske holdning til vores fælles socionomiprojekt. Først da kunne jeg se, at jeg ikke skrev om uddannelsen, som den var på godt og ondt, men om min drøm om uddannelsen, som jeg idealiserede! Og på samme måde skrev jeg om det sociale udviklingsarbejde i en kommune, som jeg vidste, kun kunne lade sig gøre med en ny og udviklingsorienteret chef, så jeg skrev en heltehistorie! Efter mange forgæves anstrengelser talte jeg med en historiker, en god bekendt som sagde, at hun aldrig havde vovet at skrive om stof, der var personligt tæt på hende selv!”

Fløje og fraktioner

Dansk Socialrådgiverforening var i slutningen af 1970'erne og frem til slut 80'erne – som i en række andre fagforeninger – præget af fløjkampe. I de år var det DKP, VS, den “diffuse venstrefløj” (politisk uorganiserede og grupperinger på venstrefløj) og SF, som prægede billedet. Socialdemokraterne var kun sporadisk inde i kampen om indflydelse i DS. Det var så formaliseret, at der i tidsplanen på repræsentantskabsmøderne – ud over tid til formøder i delegationerne for de enkelte kredsforeninger – også var afsat tid til møder i de politiske fraktioner på tværs af den formelle foreningsstruktur.

Op til valg af formand og forretningsudvalgsmedlemmer og også op til valg i de enkelte kredsforeninger foregik en række sonderinger og mere eller mindre taktiske manøvrer for at få de rigtige på posten. Der var dengang flere såkaldte “permanente” udvalg (lønudvalg, uddannelsesudvalg, redaktionsudvalg, socialpolitisk udvalg osv.), og pladserne i disse udvalg blev anset for strategisk vigtige og var genstand for politiske kampe.

Det er interessant, at alle ovennævnte fløje/fraktioner er repræsenteret i vores nuværende Historiegruppe. Det er tilfældigt, men meget hensigtsmæssigt. Det hænder, at vi har diskussioner om, i hvilken grad fx de politiske partier øvede direkte indflydelse på de medlemmer, som sad på posterne i fagforeningerne. Det er der forskellig opfattelse af. Nogle finder, at det meste er myter, mens andre mener, at det er naturligt, at der har været en forbindelse mellem parti og fagbevægelse. Atter andre mener, at især DKP'erne for manges vedkommende havde en tæt relation til partiet, og at der blev holdt møder i “Dronningens Tværgade”, hvor DKP forsøgte at påvirke eller styre de fagligt aktive medlemmer. Konkrete eller personlige erfaringer hermed har vi ikke i Historiegruppen. Men at der blev afholdt møder og formøder blandt politisk organiserede socialrådgivere i deres respektive grupperinger er evident. Socialrådgivere, der var organiseret i DKP, holdt landsmøde et par gange om året, husker fx John Guldager.

Historien er mere end formænd

Fra Socialrådgiverforeningens start i 1938 var der tætte bånd til socialrådgiveruddannelsen. Først kom uddannelsen og så foreningen. Foreningens anden formand Inger Østergaard sad i bestyrelsen for Den

Sociale Højskole (i Kbh.) i 1950'erne. Når man læser fagbladet *Socialrådgiveren* fra 1950'erne til 1970'erne er der mange artikler om forandringer og udviklinger i det sociale arbejde. I slutningen af 1960'erne er der et stort engagement i revalideringsarbejdet, som skulle udvikles og udvides i forbindelse med forberedelserne af en ny socialreform. Den reform mandede bl.a. ud i Bistandsloven af 1976.

Socialrådgiveren lagde også masser af spalteplass til socialrådgiveruddannelsens lærere og rektorer. Det benyttede Ole Hermansen, som var leder af uddannelsen i Århus fra 1966-85, sig flittigt af. Han skrev om kultur og lokalsamfundsarbejde og hans ven fra socialrådgiveruddannelsen i 1950'erne, Alfred Dam – den evige aktivist – skrev om samarbejder på tværs af sektorer og lande. Hans engagement blev i 2021 beskrevet i hæftet *Kultur og Aktivisme – fra socialrådgiverfagets og -uddannelsens historie 1957-66*, som Alfred Dam var forfatter til sammen med Elsebeth Mortensen.

Dette hæfte er eksempel på et produkt, som kigger ud i verden mere end ind i egen organisation. Og der er uden tvivl en række socialrådgiverhistorier, som er værd at fortælle i fremtiden for den forhåbentlig til enhver tid eksisterende historiegruppe i DS.

Erindringsværksted

Et forsøg på at fremme andre historier end dem, der tager udgangspunkt i organisationen DS, var Erindringsværkstedet i 2018. Vi arrangerede en kursusdag for 13 tilmeldte socialrådgivere. Hensigten var at give inspiration til, hvordan man kommer i gang med at fortælle og skrive en historie, og håbet var, at der ville komme nogle bidrag til Historiegruppen relateret til levet socialrådgiverliv. Vi havde allieret os med storyteller og socialrådgiver Gravers Graversen, og dagen bestod af historiefortælling, gruppearbejde og individuelt arbejde i forsøget på at identificere en god historie og nogle ansatser til at skrive den ned. Kursusdagen var en stor succes og fik gode evalueringer. Der kom bare ikke nogen historier ud af det til Historiegruppen! Læren er nok den, at enten skal vi i Historiegruppen være langt mere opfølgende og støttende for at få et produkt. Formentlig en større indsats, end vi har kræfter til. Eller også – som det er blevet til – skal vi satse på medlemmer, der selv henvender sig til os, eller blot trænger til et lille skub for at komme i gang med at skrive det, de har på hjerte.

Sidstnævnte har vi to gode eksempler på. Nemlig Max Schrøder, som i *Mit liv som socialrådgiver* skriver spændende erindringer fra et langt socialrådgiverliv som bl.a. underviser og udsendt af Mellempfolkeligt Samvirke. Og Søren Bjarnø, som har samlet nogle underfundige “brokker” med glimt og iagttagelser fra socialrådgiverlivet i 1980’erne.

Selv om ovennævnte Erindringsværksted ikke resulterede i en masse produkter, kom der alligevel indirekte en gevinst ud af det. Et medlem – Ilse Hartmann – henvendte sig efter afholdelsen og var noget skuffet over, at hun ikke var inviteret, for hun havde en god historie. Nu var det jo sådan, at man selv skulle tilmelde sig dagen, men vi ville gerne fortælle Ilses historie, som vi i store træk kendte i forvejen. Ilse, der tidligere hed Mikkelsen, havde været næstformand i DS i 1970’erne og blev senere udsat for en slags berufsverbot af Københavns Kommune. Hun har skrevet om sine oplevelser i bogen *Tale er guld* (Tiderne Skifter 1981). Den historie ville vi gerne levendegøre, fordi spørgsmålet om ytringsfrihed og selvcensur stadig er aktuelt. Vi optog en række interviews med hende, som vi hurtigt fandt ud af også kunne bruges til at udgive historien som en podcast i stedet for i artikelform. I 2023 kunne vi linke til podcasten på Selskabet for Arbejderhistorier (SFAH) Radio Stjernen. At processen strakte sig helt fra 2018 til 2023 skyldtes dels, at covid 19-pandemien havde sat os på pause og dels, at vi var amatører udi at lave podcast, som vi dårligt vidste, hvad var. Men arbejdet tog fart, da John Guldager tilmeldte sig selv og Bjarne Trier Andersen til SFAH’s podcastkursus i oktober 2022.

Vi besluttede, at vi ville betragte podcastprojektet som en læringsproces, hvor det var tilladt at begå fejl. Vi begyndte så at disponere podcasten og lavede supplerende lydoptagelser. Der blev “klippe-klistret”, og vi fandt ud af, at John har en glimrende radiostemme, som blev vores fortællerstemme.

Afslutningen på samarbejdet med Ilse blev – ud over premieren på Radio Stjernen – markeret ved, at vi var med, da Ilse overdrog alle sine sagsakter til SFAH på Arbejdermuseet og vi spiste en sandwich og fik en øl efterfølgende. Man skal fejre sine succeser!

Senere har vi lavet en podcast med socialrådgiver Kirsten Poort Lanthen om hendes spændende arbejdsliv. Kirsten fyldte 100 år i 2022.

Videoer

Historiegruppen har indtil nu produceret tre videoer. En har vi produceret alene, en anden med hjælp fra Kommunikationsafdelingen i Dansk Socialrådgiverforening og den tredje af en ekstern semiprofessionel.

Vi har ikke aktuelle planer om nye videoer. Og hvorfor så ikke? Det er jo rent teknologisk blevet meget lettere at producere en video af rimelig kvalitet. Hovedårsagen er nok, at vi i den aktuelle historiegruppe ikke føler, at vi har de nødvendige kompetencer. Og så har vi erfaring for, at det trods alt kræver en nøjere planlægning og at flere personer skal være til stede. Der er selve interviewdelen, men der skal også være styr på lys og lyd. Dertil kommer redigeringen efterfølgende. Men en dag kommer der forhåbentlig et nyt medlem i Historiegruppen, som har erfaring og kompetencer på dette område, og som vil kaste sig over at skabe flere produkter med både billede og lyd.

De nuværende tre videoer fordeler sig med to interviews samt en optagelse af en revy opført af *Revysterne* fra Aarhus, som i generationer har underholdt med satire på højt niveau ved store begivenheder i Dansk Socialrådgiverforening. Alle videoer kan ses via vores hjemmeside.

‘Besøg Historiegruppens stand’

Sådan har det lydt hvert andet år siden 2011 på Socialrådgiverdage – et todages fagligt event, hvor 6-700 socialrådgivere mødes på Hotel Nyborg Strand om faglige oplæg, workshops, foredrag, fest mv. Historiegruppen har tradition for at deltage med en interaktiv stand, hvor vi præsenterer vores produkter og går i dialog med så mange som muligt. Her oplever vi altid god respons på vores arbejde – både blandt unge og gamle – og de besøgende kan tage et interview med en tidligere formand med hjem, se uddrag af en video, blive klogere via tidslinjen, deltage i en historisk quiz eller bare få en god snak om det vigtige i at dokumentere historien.

Ved 75-års jubilæet i 2015 blev der gjort særligt meget ud af standen. I samarbejde med Designskolen i Kolding præsenterede vi med påklædte giner den typiske socialrådgiverpåkledning fra 1938 og frem og i samarbejde med redaktionen på fagbladet Socialrådgiveren blev der præsenteret en tidslinje, som både blev bragt i bladet og indgik i

standen i stor størrelse. Tidslinjen indeholdt vigtige pejlemærker i såvel uddannelsens som fagforeningens udvikling og var krydret med de vigtigste socialpolitiske begivenheder. Vi oplevede stor interesse for tidslinjen, som var et godt udgangspunkt for overblik og for at komme i tanker om andre samtidige begivenheder.

Vi har senere foreslået vores hovedbestyrelse, at frem for at få skrevet DS' historie som en bog af en professionel forfatter, vil det det være mere interaktivt med en dynamisk tidslinje på hjemmesiden. Ved at klikke på et pejlemærke eller et årstal på tidslinjen, kan man ledes videre til underpunkter, henvisninger og underartikler og på den måde blive klogere på, og komme rundt i historien og med tingene sat i kontekst. En sådan tidslinje har den fordel, at den løbende kan udbygges og redigeres. Men selve etableringen kræver en større ekspertise – både teknisk og historisk – end vi i Historiegruppen besidder.

Ud over den faste stand har Historiegruppen også været vært på workshops på Socialrådgiverdage. Fx om uddannelsens start, om de afgørende aktører og de første formænd, samt en "Te salon" med debat og erfaringsudveksling om uddannelse og praksis oplevet af tre forskellige generationer af socialrådgivere.

Vi har også oplevet at have inspireret et uddannelsessted til selv at sætte fokus på socialrådgiveruddannelsens historie, hvor vi har kunnet yde lidt konsulentbistand.

Hjemmesiden er vores arkiv – og vores sutteklud

På Dansk Socialrådgiverforenings hjemmeside har Historiegruppen sit eget site: <https://socialraadgiverne.dk/om-dansk-socialraadgiverforening/historie/>

Selv om vi aldrig er helt tilfredse med opsætning osv., er hjemmesiden et synligt udtryk for vores "produktion". Vi har igennem årene haft mange disputer med skiftende webredaktører, hvor holdningen til tider har været, at en hjemmeside ikke er noget arkiv!

Men det er vigtigt at gøre historien tilgængelig og arkivere centrale bidrag et sted, hvor alle nemt kan tilgå dem. Både her og nu, men også for fremtidige historieskrivere. Hjemmesiden har også en vigtig funktion som sutteklud indadtil i Historiegruppen. Når vi indimellem lidt frustreret spørger os selv: 'Hvad har vi egentlig nået?' kan vi gå til hjemmesiden og konstatere, at vi trods alt har fået en del fra hånden. Så et

godt råd skal være: Når der ligger et produkt, skal det offentliggøres og fejres. Det giver glæden ved en afsluttet opgave. Det gode ved hjemmesiden er også, at oplysningerne altid kan rettes til eller suppleres, hvis der skulle blive behov senere hen. Udfordringen er så at gøre det tydeligt for brugerne med datering eller versionsnummer, hvis der bliver ændret i en artikel eller andet. En anden udfordring kan være at sikre, at materialet på hjemmesiden ikke en dag forsvinder ud i den blå luft. Det gælder jo generelt og ikke kun vores materialer, og vi ved at fx Arbejdermuseet – mod betaling – tilbyder at opbevare en kopi af hjemmesider pr. en valgt dato.

Det er også vores erfaring, at vi ikke er gode nok til at gøre reklame for vores hjemmeside og produkter. Historiesitet ligger – som i så mange andre organisationer og logisk nok – placeret under “Om...”. I vores tilfælde *Om Dansk Socialrådgiverforening*. Godt gemt væk, og ikke det første sted, man havner, hvis man surfer lidt rundt på siden og ikke direkte søger efter historien.

Vi kan og bør selv gøre mere for at gøre os synlige. Fx via DS’ nyhedsbreve, Facebook-grupper osv. Bare en lille reklame i et nyhedsbrev med “har du læst...” kunne gøre en forskel. Men vi har måske haft en lille og formentlig ubegrundet frygt for at blive løbet over ende af henvendelser og opgaver, som vi ikke vil kunne honorere.

Digitalisering af fagbladet Socialrådgiveren

Fagbladet *Socialrådgiveren* – der er en vigtig kilde for vores arbejde – ligger digitalt på Socialrådgiverforeningens hjemmeside siden 22. august 2007. Øvrige årgange findes i indbundne eksemplarer i foreningen og er dermed mere besværlige at tilgå. Historiegruppen har derfor foreslået foreningen at få digitaliseret alle fagblade siden foreningens start i 1938 og vi har brugt meget tid på at tælle sider og har haft sonderende møder og fået tilbud fra bl.a. Det Kongelige Bibliotek. Men det har vist sig at være en bekostelig affære – især fordi vi ikke ønsker at opsprætte de indbundne årgange. Det er vores erfaring, at mange fagforeninger har samme ønske om digitalisering, men afventer, at det bliver billigere at digitalisere. Vi fik dog bevilget et pilotprojekt, hvor vi valgte at få digitaliseret hele årgang 1981 – det turbulente år med strejke og lockout. Så denne årgang af fagbladet kan også tilgås via hjemmesiden. Men det vil være en stor landvinding at få gjort digitalisering af fag-

bladet komplet og det vil gøre det meget lettere for interesserede at dykke ned i socialrådgivernes og foreningens historie.

Arbejderbevægelsens arkiv

17. marts 2025 var en festdag! Klokken 9 rullede en flyttebil fra 3 x 34 op foran Toldbodgade 19 i Københavns indre by, hvor arkivar Jesper Jørgensen fra Arbejdermuseet og Bjarne Trier Andersen fra Historiegruppen allerede stod klar. 26 flyttekasser med mange brikker til Dansk Socialrådgiverforenings historie blev af stærke flyttefolk hentet op fra kælderen og ned fra loftet og pakket sammen. Forkvinde Signe Færch bøde på kaffe og wienerbrød og andre fra sekretariatet kiggede forbi, og der blev taget fotos af dette historiske øjeblik. Jesper og Bjarne kørte i forvejen til Arbejderbevægelsens Arkiv i Taastrup og modtog flyttevognen og hjalp til med at få kasserne i sikkerhed. Nu tilhører de Arbejdermuseet. Det var en følelse af lettelse og glæde over at være i mål, men også iblandet lidt udefinerligt vemod over afskeden med en del af os selv.

Forud var gået mange overvejelser, diskussioner og halvhjertede forsøg med at få styr på arkivalierne. Sandt er det jo, at hjemmesiden ikke er – og ikke skal være – vores arkiv. Men hvad er så vores arkiv? Når vi kiggede os rundt på loftet, hvor vi er tildelt den sidste ende af loftsrummet og også har fået et skrivebord og en PC, mistede vi ofte modet. Hvor skal vi ende og hvor skal vi begynde? På utallige møder har vi haft “arkivering” på dagsordenen. Vi mødtes da også flere gange og fik hyldevis grovsorteret mange af materialerne. Mest i kronologisk orden, men også lidt efter emner. Og vi er påbegyndt op til flere Excel-ark og lister, kassetter, kuverter osv., hvor vi har forsøgt at skabe system i rodet. Efterhånden som det blev kendt, at Historiegruppen var interesseret i materialer, kom mere til. Dels fra de regionale kontorer og dels fra sekretariatet. Det krævede igen en sortering og meget forblev i kasserne med overskrifter som “Kredsblade og andet fra Fyn”, “Båndoptagelser fra Repræsentantskabsmøder” o.l. Når vi sorterede, blev vi ofte grebet af stemningen og læste højt for hinanden og var enige om, at dette og hint var meget interessant og dette bør nogen da dykke mere ned i og skrive om... Fundet af gamle spolebånd resulterede i, at John via Den Blå Avis købte en gammel Tandberg båndoptager, så vi kunne afspille dem. Men det tager enormt lang tid at gennemhøre indlæg fra taler-

stolen på et to-tre-dages repræsentantskabsmøde! Det føltes lidt som sisyfosarbejde, og da vi ikke ledte efter noget bestemt, blev det opgivet. Men det er stadig en mulighed.

Vi har haft diskussioner om, hvorvidt vi skulle anmode DS om at få en studentermedhjælper til at arkivere og registrere, eller om vi selv skulle give den en skalle. Til sidst måtte vi erkende, at vi ikke havde en reel plan for registrering og arkivering – og at vi heller ikke havde kompetencerne og energien. Endelig blev vi også bevidste om, at loftet i Toldbodgade hverken temperaturmæssigt eller på anden måde var et optimalt sted, hvis hensigten er at bevare materialet for eftertiden. Selv havde vi den udfordring, at det i vinterhalvåret ofte er for koldt at opholde sig i længere tid på loftet, og modsat for varmt i højsommeren.

Et vendepunkt kom i april 2023, hvor vi blev orienteret om, at en arkitekt af hensyn til loftets bæreevne anbefalede DS at fjerne materiale fra denne etage. Derfor blev også Historiegruppen anmodet om at sortere og tage stilling til, hvad der var bevaringsværdigt. Vi tog herefter kontakt til Arbejdermuseet, hvor vi i første omgang summarisk på et A-4 ark beskrev, hvilken type materiale vi var i besiddelse af. Herefter kom arkivar Jesper Jørgensen på besøg på loftet, og vi fik beskrevet, hvad der især var interessant at bevare. Et slag på tasken lød på 25-50 hyldemeter – eller på 50-100.000 kr. som et engangsbeløb for donationen. Vi var ikke specielt optimistiske i forhold til at kunne rejse dette beløb – foreningen var lige i gang med en sparerunde. Men det lykkedes. Der blev bevilget en ramme på max. 100.000 kr. til at sikre arkivalierne under rimelige forhold og ikke mindst få dem registreret, så de bliver søgbare i Arbejdermuseets database og dermed kan blive tilgængelige for forskere og andre interesserede. At loftet ville blive lettet for en tung – omend værdifuld byrde – var en kærkommen sidegevinst.

Det blev i første omgang aftalt, at aflevering skulle ske inden nytår 2025. Men som i alle store projekter kan der ske forsinkelser. Så aftalen blev justeret hen ad vejen, mens Elsebeth og Bjarne gik i gang med at fylde flyttekasser. "Husk nu, at flyttekasserne skal være flytbare – ingen rygskader" lød det ofte. Og vi måtte også tage os selv i at svømme lidt hen, når vi bladrede i gamle dokumenter og skulle tage afsked. Afsked for evigt – eller ses vi igen? Jo, der er også følelser involveret. Vi angav i overskriftsform på kassen (og på et Excel ark), hvad indholdet var. Fx kasse nr. 24: "Strejke og lockout 1981 – diverse materiale inkl. raslebøsse, klistermærke, bluse mv."

Historiegruppens forankring i DS

Selvom Historiegruppen begyndte som en tilfældighed og igangsat af et par ildsjæle, har vi hele vejen igennem oplevet velvilje og kontant støtte fra DS. Der har været faste kommunikationslinjer til den politiske ledelse og sekretariatet. Forkvinden og direktøren får referatet fra gruppens møder og direktøren er Historiegruppens kontaktperson. Især ved formands- og næstformandsskifte har vi oplevet stor interesse for et overblik over vores produkter og arbejde.

Vi har en årlig rammebevilling på 10.000 kr. til dækning af hovedsageligt møde- og transportudgifter og småanskaffelser som fx relevant litteratur. Derudover er der tradition for, at vi bevilges to pladser og en stand på *Socialrådgiverdage*. Dækning af andre større udgifter skal der ansøges konkret om i hovedbestyrelsen og her har vi erfaringer med både opadvendte og nedadvendte tommelfingre. Generelt oplever vi dog stor interesse for og opbakning til vores arbejde fra både det politiske niveau og organisationen som helhed. Havde den ikke været der, havde vi ikke eksisteret som Historiegruppe.

Det faktum, at Historiegruppen har – og løbende har haft – medlemmer, som har arbejdet i sekretariatet, eller på anden måde har været ansat eller valgt i organisationen, har også spillet en positiv rolle. Først Jan Sylvest, John Guldager og Bjarne Trier Andersen og aktuelt Nicolai Paulsen har sikret, at Historiegruppen har været tæt på og kendt i foreningen.

Vi har søgt at inddrage foreningens Seniorsektion som videns- og historiebase. Det har været en begrænset succes med få samarbejdsprojekter, men der ligger formentlig uudnyttede muligheder her; helt aktuelt er der fra et seniormedlem forslag om et samarbejde om en podcast om arbejdskonflikten i 1981.

Hvordan arbejder vi?

Tidligere mødtes vi fysisk tre-fire gange årligt. Det er nu blevet til to møder om året, som evt. suppleres med et virtuelt møde. Hertil kommer bilaterale møder på kryds og tværs.

Vi har ikke oplevet så alvorlige uenigheder i gruppen, at det har blokeret for arbejdet eller at nogen har trukket sig fra gruppen. Vores største uenigheder har handlet om prioritering af ideerne og om konkrete metoder. Fx om det skal være podcast, video eller artikelform. Vi

har både tidsoptimister og -pessimister i gruppen. Det kan være fristende at slå et stort brød op, men er det nu realistisk, og hvem byder helt konkret ind med sin arbejdskraft? Den situation har vi været i flere gange og har også lukket sager, der har været på dagsordenen gennem længere tid, uden at der sket noget.

Hver især har vi undervejs søgt og fået hjælp hos hinanden. På fællesmøderne har deltagerne bidraget med faktuelle korrektioner, forslag til tekst og tilbud om at hjælpe, som i vid udstrækning er blevet brugt.

Inden for disse rammer har der været stor respekt om den enkeltes ret til at forme produkterne, uanset om det er artikler, hæfter, podcasts eller video. Det betyder også, at vi har valgt at anføre både forfatterens navne og Historiegruppen som afsender. Så selv om stilen, sproget og vægtningen i stoffet varierer alt efter hvem der er forfatter, står hele Historiegruppen på mål for udgivelserne.

Uden at der nedfældet et manifest for vores arbejdsmetode, kan den bedst beskrives som *frihed under ansvar*. Den eller de, der arbejder med en artikel, et projekt eller emne, kan til hver en tid anmode om feedback og gode råd og selv vælge, hvad de vil følge. Det er ikke altid, at vi er enige i fx vægtning eller vinkel på det skrevne. Men det er vigtigt ikke at dræbe initiativ og skrivelyst og drukne energien i petitesser. Man kan sige, at vi i en eller anden forstand vægter at få noget fra hån-

Et fund i Den Blå Avis: Tandberg spolebåndoptager! Så er Historiegruppen klædt på, hvis der bliver brug for at aflytte de mange spolebånd med timevis af optagelser fra debatten på repræsentantskabsmøderne i 1970'erne og 80'erne. Privatfoto.

den frem for at postulere, at vi har været hele vejen rundt om et emne. Vi foregiver ikke at være professionelle, men håber på, at de amatørbidrag, vi leverer, er vigtige brikker til den samlede DS-historie. Og vi har ikke det mindste imod, at andre kritiserer, supplerer og kommer med nye vinkler på historien.

Skal vi udvide Historiegruppen?

Historiegruppens størrelse og organisering har været på dagsordenen nogle gange de sidste år. Ikke fordi vi får mange henvendelser om direkte at indtræde i gruppen. Men det sker, og vi har ikke haft noget klart svar. Derfor formulerede vi i 2023 følgende retningslinjer:

“Enighed om, at vi syv nuværende i Historiegruppen betragter os som et “lukket netværk/bestyrelse”. Men vi kan trække andre ind til sparring o.l., hvis de vil byde ind med at skrive eller på anden måde bidrage til historieskrivningen. De kan inddrages ad hoc, via Zoom-møde, bilateralt osv.”

Baggrunden for formuleringen er, at vi tilstræber en fast mindre gruppe, som har kontakten til DS og som koordinerer, har overblik og som tager det overordnede ansvar for Historiegruppen og dens produkter. Samtidig vil vi gerne være åbne, tiltrække og med kyshånd tage imod ildsjæle, der kan og vil bidrage med konkrete historier, projekter og ideer. Det er vigtigt, at vi ikke opbygger et unødigt bureaukrati, men bruger ressourcerne på historieskrivning.

Historiegruppens historie

“Du er selv historie” er teksten på et gadeskilt, vi bruger som blikfang på tidligere nævnte stand på Socialrådgiverdage. Historiegruppen i DS er også historie, og dette essay indrammer en del af fortællingen. Mens essayet var undervejs, blev vi på den hårde måde mindet om, at vi alle bliver historie. Vores medlem og gode ven Flemming Nielsen døde pludseligt af hjertestop 79 år gammel og dermed er vi kun seks tilbage i historiegruppen. Indenfor en overskuelig fremtid bliver der altså brug for at supplere nye ind i det “lukkede” netværk. Vi er fire medlemmer i alderen 75+ og to unge, som kun er i 60’erne.

Ud over, at vi savner Flemming som menneske i Historiegruppen, er vi også kede af, at han ikke nåede at færdiggøre sit arbejde med at beskrive sygehusfaggruppens historie. Flemming Nielsen var i en længere årrække formand for sygehussocialrådgivernes faggruppe og var formentlig den blandt socialrådgiverne i Danmark, som havde den største viden om udviklingen af faget og socialrådgivernes placering på sygehusene siden 1937. Netop socialhjelperne på Kommunehospitalet i København var et af omdrejningspunkterne for socialrådgiveruddannelsens oprettelse.

Alle, der beskæftiger sig med historien, burde også formidle deres egen historie. Det er jo for så vidt også et nemt sted at starte for en historiegruppe. Ofte sker det dog ikke. Om det skyldes blufærdighed, misforstået beskedenhed eller noget helt tredje, er svært at afgøre. Konkret har vi dog i vores historiegruppe nu besluttet, at vi vil fortælle Elsebeth Mortensens historie. Elsebeth har været vores mest produktive medlem, har skrevet en bog om uddannelsens start, undervist på socialrådgiveruddannelsen og har et stort socialfagligt og kulturelt netværk. Det kan der kun komme en god historie ud af!

Noter

1. Aktuelt er betegnelsen *forkvinde* for DS' forperson, men hidtil har den brugte betegnelse været *formand* uanset køn. Vi anvender i vores arbejde den betegnelse, som er gældende på det beskrevne tidspunkt.
2. Se kapitel 1 og 2 i Nina Trige Andersen: *Papirnussere, skrankepaver og blanketfinker. 100 års kamp om organisering og faglig identitet på velfærdsstatens kontorer*. Gads Forlag, 2023
3. <https://socialraadgiverne.dk/om-dansk-socialraadgiverforening/historie/>
4. Medlemstallet i 2025 er godt 20.000.

Bjarne Trier Andersen
er pensioneret socialrådgiver,
tidl. kredssekretær for kreds Aarhus
og faglig konsulent i DS.
bjarne.trier.andersen@gmail.com